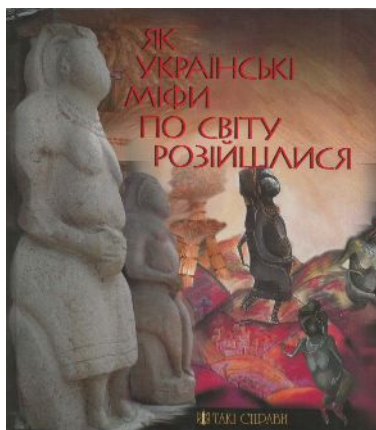

У пошуках прародів світової міфології, або Духовні мандри Сергія Плачинди

Як українські міфи по світу розійшлися / авт.-упоряд. С. Плачинда ; худож. оформ. Л. Кузнецової. — К. : Такі справи, 2008. — 320 с : іл.

Цю чудово оформлену культурологічну книгу важко не помітити. Актуальність нової розвідки Сергія Плачинди "Як українські міфи по світу розійшлися" не викликає

жодних сумнівів. Однак за радянських часів про її появу не можна було навіть вести мову, оскільки під пильним оком радянської цензури знаходилося все, що хоч якось торкалося проблеми збереження національно-історичної пам'яті. Так, за наказом № 13 від 29 травня 1973 р. вилучено з бібліотек і передано в спецфонди книгу Ю. Колісниченка та С. Плачинди "Неопалима купина". Чому і якими мотивами обумовлювалися подібні акції? Про це свідчить історія ХХ століття, яку вітчизняні дослідники аргументовано вважають "важкою".

Друковані видання протягом усіх 73 років радянської влади мали бути дзеркальним відображенням проваджуваної політики, а також відповідати усім коливанням ідеологічної амплітуди. Твори, які не вписувалися у загальний контекст, конфісковувалися, вилучалися з відкритого доступу або (що траплялося доволі часто) цілеспрямовано знищувалися.

Проїлюструвати останню думку можна таким прикладом. Восени 1939 р., під час вступу Червоної Армії до міста Рівного, було спалено весь наклад поетичної збірки "Славянские боги" маловідомого російського поета Олександра Кондратьєва, який, емігрувавши до Західної України, захопився давньою міфологією та фольклором українців. Згадана книга знов побачила світ і повернулася із забуття на пострадянському просторі практично не так давно.

Саме давньоукраїнські міфи стали об'єктом детального вивчення і інтерпретації їх Сергієм Плачиндою. Яку ж загрозу бачили органи радянської цензури у подібних творах друку? Відповідь на це запитання дає сам автор, виокремлюючи три основні аргументи, що безпосередньо засвідчують оригінальність української міфотворчості, а саме:

- 1) давньоукраїнське, а не слов'янське походження;
- 2) високий рівень духовності наших прашурів;
- 3) давність виникнення міфів як виду усної народної творчості.

Отже, головне, що відрізняє давньоукраїнські міфи — це первинність духовності та культури, які ведуть свій відлік зовсім не з XV—XVI століть (як це вважалося за комуністичної доби), а набагато раніше.

Відкривається видання авторською передмовою "Що таке давньоукраїнська міфологія", де автор наводить загальну характеристику української міфотворчості. Надалі, у вступі під назвою "Як і коли зародилася давньоукраїнська міфологія", письменник вдається до аналізу історіографії питання та висловлює власне, доволі цікаве бачення з приводу походження давньоукраїнської та світової міфотворчості. Скажімо, характеризуючи соціальне підґрунтя української міфології, Сергій Плачинда робить висновок про відсутність у ній есхатологічних, тобто песимістичних мотивів — не-

від'ємної риси всіх релігій та вказує на притаманне їй тематичне розмаїття. На підставі окреслених критеріїв письменник подає п'ять основних сюжетно-змістових груп давньоукраїнських міфів:

- 1) космогонічні (про створення Світу);
- 2) теологічні (про народження богів);
- 3) антропологічні (про появу людини на Землі);
- 4) зооморфічні (про походження тварин і птахів на Землі);
- 5) ботаноморфічні або флорогонічні (про походження рослин).

Рецензована книга — не зовсім традиційна за своїм наповненням, з погляду на те, що складається не тільки зі старовинних українських та індоєвропейських міфів та легенд, а й цікаво викладеного в розширеному варіанті словника давньоукраїнської міфології.

Першу частину, що має назву "Міфи і легенди Давньої України", репрезентують підрозділи "Як творився світ", "Боги і люди" та "Гнів Богів".

Самостійний розділ видання також становлять фрагменти індоєвропейських міфів, що ведуть походження від давньоукраїнської міфотворчості. Це "Міфи Стародавньої Індії", "Міфи Шумерії та Вавилонії", "Іранська міфологія", "Міфи Кавказу", "Міфи стародавніх греків і римлян", "Міфи Балтії", "Міфи Скандинавії". Маємо зазначити, що для зручності сприйняття на початку кожної групи індоєвропейських міфів автор наводить невеличку довідкову анотацію, яка допомагає читачеві зорієнтуватися у конкретній групі міфів.

Словник давньоукраїнської міфології являє собою подані в алфавітному порядку статейні матеріали. Окремі з них відбивають історичне тло, на якому творилася, розвивалася та розповсюджувалася по світу праукраїнська духовність ("Анти", "Венеди", "Етруски" та ін.). Цим власне пояснюється і широка географія давньоукраїнської міфології в авторському викладі, а також багатомірність її сюжетів, різночитання та різномислення її персонажів.

Зазначимо, що сам стиль відомого майстра слова, як завжди, захоплює і веде вглиб століть. Зі сторінок видання мимоволі вимальовується портрет самого автора — щирої людини, істинного громадянина і патріота України, який без зайвої патетики справді уболіває за долю нашого народу і всебічно сприяє утвердженню та популяризації духовних цінностей.

Абсолютно захоплює і не залишає байдужим глибоко особисте осмислення письменником прадавніх міфологічних сюжетів. Скажімо, читаєш космогонічний міф про походження світу — "Сокіл — Род" і дивуєшся, наскільки пофілософськи підходить Сергій Плачинда до його викладу. Так, за міфом, виникнення життя зі сльози-росинки автор порівнює з гіпотезою сучасної молекулярної біології про зародження усього живого на нашій планеті з краплі дошової води або фізичною теорією про походження Всесвіту від однієї енергетично емкої точки. До того ж, усі викладені міфи несуть яскраве національне забарвлення, яке так чудово підкреслюється автором шляхом застосування широкої палітри літературних засобів.

Констатуємо надзвичайну цінність книги, висловимо також певні міркування з приводу деяких її недоліків. На наш погляд, структура видання не зовсім продумана. Так, підрозділи першої частини у змісті — пронумеровані, а другої (здогадуємось, що це власне вона, за назвою) існують без будь-якої нумерації. Словник давньоукраїнської міфоло-

гії фактично виступає у вигляді третього розділу. А от статті наприкінці книги: Івана Франка "Сотворення світу", Сергія Плачинди "Золоті рипіди над Києвом. Що значать вони", Володимира Шаяна "Біблія як ідеологія" можна було б віднести до четвертої частини.

Слід також поставити під сумнів сам факт доцільності подання названих розвідок (занадто категоричних і суб'єктивних), оскільки вважаємо, що згадані статті не мають відношення до тематики книги, адже автор не ставить перед собою завдання науково обгрунтованого компаративного дослідження — порівняти походження давньоукраїнської міфології та християнства.

На наш погляд, не завадив би книзі список використаної літератури наприкінці, адже письменником опрацьовано величезну кількість різноманітного матеріалу. Незважаючи на те, що видання є науково-популярним, це значно розширило б можливості використання книги для викладачів українсько- та народознавства, вчителів, учнів, бібліотечних працівників, фольклористів, краєзнавців, студентів та багатьох інших категорій читачів. До речі, читацьке призначення на обкладинці видання чомусь відсутнє. Утім, висловлені зауваження не впливають на загальну оцінку згаданого видання, вихід якого — резонансна подія у нашому культурному житті.

Хочеться відзначити чудовий ілюстративний матеріал, уміщений у книзі, який допомагає скласти враження про літературні міфи в образно-візуальній формі. Так, до видання увійшли 65 творів Г. Собачко-Шостак раннього періоду творчості з колекції Державного музею українського народного декоративного мистецтва. Здається, що у кожній зі своїх робіт талановита художниця ніби створила власний міф. Кожен з її образів виступає певним символом та своє-

рідним кодом, у якому зашифрована внутрішня сутність нашого народу.

Обкладинку книги прикрашає композиція з роботи Людмили Кузнецової "І баби скіфські живі..." Принагідно зауважимо, що появі книги суттєво допоміг Благодійний фонд підтримки Київського національного університету ім. Тараса Шевченка "Святий Володимир".

Варто також віддати данину пам'яті людині, котра, на жаль, дуже рано пішла з життя, але за сприяння якої побачило світ рецензоване видання. Це журналіст і редактор книги, голова підприємства "Такі справи" Сергій Данилов. Йому ж належить післямова до рецензованої книги, в якій автор говорить про вкрай протилежні процеси у житті нашого народу: сплеск цікавості до історії України невдовзі після розпаду СРСР, а також паралельний занепад інтересу до духовної сфери як такої, що почався в середині 90-х років. Як справедливо наголошує журналіст, цілком незрозумілим за недавніх часів було те, що зі сторінок шкільних підручників з історії стародавнього світу поставала лише антична міфологія.

Саме тому сьогодні ми маємо виправити цю ситуацію та повернути українцям предмет їхньої національної гордості, яким є давньоукраїнські міфи, що виникли набагато раніше античних. На це власне і покладено 30 років плідної праці Сергія Плачинди.

Отже, переконані, що названа книга — національне духовне надбання, яке широко сприятиме утвердженню української культури не тільки на теренах нашої держави, а й у світі.

Оксана Федотова,
кандидат історичних наук, старший науковий співробітник НДІУ МОН України